Kamienica Pod Blachą. Historia budynku przy Rynku Głównym 29

2026-02-12

Jedna kamienica, wiele epok. Zobacz, jak zmieniała się Pod Blachą i dlaczego jej historia wciąż przyciąga uwagę. Ten charakterystyczny budynek przy Rynku Głównym 29 od wieków jest świadkiem miejskich przemian, a w jego murach zapisano losy dawnych mieszczan, rzemieślników i kupców. Poznaj opowieść o miejscu, które mimo upływu czasu nie przestaje fascynować.

Przez wieki jednym z najbardziej rozpoznawalnych elementów tej krakowskiej kamienicy był jej wysoki dach, pokryty miedzianą blachą, który często pojawiał się na dawnych panoramach miasta. To właśnie od tego charakterystycznego dachu pochodzi jej nazwa – **„Pod Blachą”**, czasem również **„Pod Miedzią**”.

Ilustracja 1
Kamienica w XVII wieku na panoramie autorstwa Jana Gumowskiego oznaczona krzyżykiem.

Historia budynku sięga średniowiecza. Wtedy kamienica należała do wpływowych mieszczan i kupców, między innymi Mikołaja Koźliny i Jerzego Schulkrafta. Pod koniec XVI wieku trafiła w ręce Marcina Fihausera, zięcia Schulkrafta, a następnie jego synów: Marcina młodszego i Konrada. Ten ostatni, **Konrad Fihauser**, kierował kopalnią srebra i ołowiu w Olkuszu, co przyniosło mu znaczny majątek. To właśnie on postanowił przebudować kamienicę i pokryć jej dach kosztowną miedzianą blachą. Niestety, podczas potopu szwedzkiego budynek został poważnie zdewastowany. Prawdopodobnie właśnie wtedy zniknęło z dachu cenne miedziane pokrycie.

Kluczowe zmiany w wyglądzie kamienicy nastąpiły w drugiej połowie XIX wieku. Właścicielem był wtedy hrabia **Franciszek Ksawery Milieski**, krakowski mieszczanin i właściciel majątku ziemskiego w Wysocicach, który dorobił się fortuny na handlu zbożem. Najpierw prace nad przebudową prowadził Filip Pokutyński, a kilka lat później projekt powierzono wybitnemu architektowi z Wiednia – **Theophilowi von Hansenowi.** Był on jednym z najważniejszych twórców neoklasycyzmu i neobaroku w Europie Środkowej. To on nadał kamienicy formę, którą mimo późniejszych drobnych zmian możemy podziwiać do dziś.

Kamienica pozostawała własnością rodziny Milieskich aż do wybuchu II wojny światowej. W tym czasie jej parter i główne kondygnacje wynajmowano rozmaitym podmiotom handlowym i edukacyjnym, co sprawiało, że budynek tętnił codziennym ruchem. W oficynie natomiast mieszkali ludzie zatrudnieni w okolicznych zakładach, między innymi krawczynie, ceglarze, introligatorzy, służące i pomocnicy handlowi.

Magiczny Kraków

Kamienica jako ośrodek edukacji

Pod koniec XIX wieku w kamienicy mieścił się **Prywatny Zakład Naukowy** założony przez **Jana Babireckiego** – pedagoga, popularyzatora wiedzy historycznej i autora map historycznych Polski. Placówka łączyła tradycyjne kształcenie z nowoczesnym podejściem do wychowania młodzieży. W ogłoszeniu zamieszczonym w 1895 roku na łamach „Nowej Reformy" zakład zapowiadał, że „obok kształcenia umysłu nie zaniedba (...) i kształcenia fizycznego młodzieży; i w tym celu zaprowadzi dla niej obowiązkowe nauki gimnastyki, wycieczki tudzież zabawy i gry gimnastyczne". Była to więc szkoła, która stawiała nie tylko na wiedzę, lecz także na zdrowie i rozwój fizyczny uczniów – co w tamtym czasie wcale nie było jeszcze standardem.

Po śmierci Jana Babireckiego, na początku XX wieku, w kamienicy zaczęło działać **Ognisko Nauczycielskie** . Była to instytucja o wyraźnie edukacyjnym charakterze: organizowano tu odczyty poświęcone wychowaniu dzieci i młodzieży, działała czytelnia pism oraz biblioteka pedagogiczna. Ognisko organizowało także wyjazdy krajoznawcze i zagraniczne.

Ilustracja 2
"Nowiny" 1913, nr 115 i "Naprzód" 1916, nr 300

W połowie lat 20. XX wieku przy Rynku Głównym 29 działało także **Zjednoczenie Kobiet Żydowskich**. Przy tej organizacji funkcjonował tak zwany Uniwersytet Ludowy, który oferował przede wszystkim kursy pedagogiczne dla wychowawczyń domowych. Prowadzono tam również pośrednictwo pracy, wspierając kobiety w zdobywaniu zatrudnienia i kwalifikacji zawodowych.

W połowie lat 30. XX wieku kamienica była również siedzibą **Korporacji Dorożkarzy Krakowskich**. Organizacja ta zrzeszała dorożkarzy pracujących na terenie miasta.

Kamienica jako przestrzeń handlu i usług

W kamienicy Pod Blachą handel trwał nieprzerwanie od dziesięcioleci. Choć trudno dziś prześledzić wszystkie sklepy, punkty usługowe i działalności, jakie mieściły się tu na przestrzeni lat, to wiele z nich pozostawiło po sobie ślady, czy to w prasie, czy na dawnych zdjęciach.

Na początku XX wieku w kamienicy działał **Zakład Rękawiczniczy** prowadzony przez **Franciszka Lubańskiego**. Był on ojcem Zofii Stryjeńskiej – jednej z najwybitniejszych polskich artystek dwudziestolecia międzywojennego, malarki, graficzki i scenografki. Po kilku latach zakład został przeniesiony do pobliskiej kamienicy przy ulicy św. Anny 2, i to właśnie ten adres najczęściej pojawia się w późniejszych publikacjach poświęconych rodzinie Lubańskich.

Ilustracja 3
” Nowa Reforma” 1904, nr 133

Pomieszczenie po Lubańskim około 1906 r. przejął krawiec pochodzący z Bochni — Wojciech **Stachowicz**. Prowadził tu zakład specjalizujący się w krawiectwie męskim, ze szczególnym nastawieniem na szycie mundurów.

Ilustracja 4
”Nowa Reforma” 1909, nr 203

W tym samym czasie, po drugiej stronie budynku, działał kantor wymiany walut **„Pfau i Raschkopf**”. Funkcjonował jednak krótko, bo już w 1915 roku jego miejsce zajął sklep kuśnierza **Wojciecha Sznajdrowicza**, znanego z nagradzanych wyrobów prezentowanych na wystawach krajowych. Prowadził filię również w Zakopanem. Po jego śmierci w 1922 roku działalność przejęła żona, Marta Sznajdrowicz, która zachowała nazwę sklepu “W. Sznajdrowicz - Magazyn Futer”.

Ilustracja 5
NAC sygnatura 1-U-2582-4

Po upływie około dekady miejsce sklepu kuśnierskiego zajęła filia masarni **„Aleksander Grabowski i Synowie”**. Ich pierwszy, główny sklep działał przy ul. Szewskiej 16, a kolejne punkty były rozsiane po całym mieście. Filia przy Rynku Głównym 29 funkcjonowała aż do końca II wojny światowej i po śmierci Aleksandra biznes prowadził jego syn Stefan.

Ilustracja 6
“Adresarz-informatow oraz przewodnik po Krakowie” 1933 r.
NAC sygnatury: 1-P-1031-199 i 1-R-680-3

Z kolei miejsce zakładu krawieckiego zajęły w kolejnych latach **usługi fryzjerskie pod nazwą „Uroda”**. W ogłoszeniach akcentowano nowoczesny, „komfortowy” charakter salonu. Co ciekawe, oferta była kierowana zarówno do pań, jak i panów, było to rozwiązanie dość nietypowe w tamtym czasie, gdy większość zakładów specjalizowała się wyłącznie w jednej grupie klientów.

Ilustracja 7
NAC sygnatury: 1-P-1031-199

Wraz z nadejściem II wojny światowej sklep Grabowskiego, który działał już wtedy jako sklep o profilu mięsnym i rybnym, został przekształcony w punkt przeznaczony wyłącznie dla Niemców, oznaczony „Nur für Deutsche”. W tym samym czasie miejsce zakładu fryzjerskiego zajęła filia austriackiej sieci

gastronomicznej „**Julius Meinl A.G**.”, także funkcjonująca pod tym samym oznaczeniem.

Po drugiej wojnie światowej sklep Grabowskiego został upaństwowiony i działał pod nazwą **„Centrala Rybna - Aloza”**. W witrynie ustawiono duże akwarium z żywymi rybami, które wielu dzisiejszych mieszkanek i mieszkańców Krakowa wciąż pamięta. W 1979 roku otwarto tu drink bar „**Vis-à-vis**”, nazywany potocznie „Zwisem”, który to szybko stał się jednym z ulubionych miejsc spotkań krakowskiej bohemy i istnieje do dziś. Przy wejściu do baru znajduje się **pomnik Piotra Skrzyneckiego**, twórcy i kierownika artystycznego Piwnicy pod Baranami, a także reżysera, scenarzysty i konferansjera tego kabaretu. Autorką rzeźby jest Krystyna Borkowska-Niemojewska, we współpracy z Łukaszem Niemojewskim.

Miejsce dawnego sklepu austriackiego zajęła placówka gastronomiczna PPS „Społem”, a od 1991 roku do dziś funkcjonuje tam posterunek policji.

W 2019 roku, podczas prac konserwatorskich, odkryto, że ściany sieni pokryte są malowidłami imitującymi kamienne ciosy. Na sklepieniu odsłonięto dekorację w stylu pompejańskim, z fantastycznymi półpostaciami wśród roślinnych ornamentów. W 2020 roku zarówno te malowidła, jak i dekoracja sklepienia zostały częściowo odtworzone.

Obecnie w kamienicy, obok wymienionych wcześniej lokali, działa także galeria i sklep z antykami należący do znanego i cenionego kolekcjonera **Marka Sosenki**.

Kamienica Pod Blachą nadal łączy funkcje handlowe, kulturalne i usługowe tak jak przez ostatnie stulecia.

Artykuł autorstwa Lany Dadu - „Dawny Kraków”

Bibliografia:

1. *Adresarz-informator oraz przewodnik po Krakowie. Kraków: Magistrat Miasta Krakowa, 1933. Dostęp: jbc.bj.uj.edu.pl*
2. *Gumowski Jan, Stołeczne Królewskie Miasto Kraków w połowie XVII wieku. Na podstawie dostarczonych dokumentów, planów dotychczas opracowanych, monografii, zabytków, historii miasta Krakowa i objaśnień dr. Adama Chmiela, dyrektora Archiwum Aktów Dawnych Miasta Krakowa. Kraków, 1934. Dostęp: polona.pl.*
3. *Józefa Czecha Kalendarz Krakowski na rok… (różne roczniki). Kraków: Drukarnia Józefa Czecha. Dostęp: mbc.malopolska.pl*
4. *Komorowski Waldemar, Sudacka Aldona, Rynek Główny w Krakowie. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, 2008.*
5. *Kozioł Andrzej, Transatlantyk Vis-à-vis albo Zwis, czyli historia krakowska. Kraków: Vis-à-vis Etiuda – Wydawnictwo, 2024.*
6. *Mikulski Stefan, Wielka Księga Adresowa Stoł. Król. Miasta Krakowa i Król. Woln. Miasta Podgórza. Kraków: Wydawnictwo Stefana Mikulskiego, 1908, 1912. Dostęp: jbc.bj.uj.edu.pl*
7. *Spis ludności miasta Krakowa za lata 1880–1921. Archiwum Narodowe w Krakowie.*

   Narodowe Archiwum Cyfrowe, zbiory fotograficzne dotyczące Krakowa.

Czasopisma i prasa:

– „Nowiny”
– „Nowa Reforma”
– „Czas”
– „Nasz Dziennik”
– „Naprzód”
– „Echo Krakowa”

Zdjęcia kamienicy w Narodowym Archiwum Cyfrowym:

1931 r.

1933 r.

1935 r.

1937 r.

1943 r.